

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ

Розглянуто питання інноваційної діяльності машинобудівних підприємств, застосування системного підходу щодо управління їх безпекою.

Рассмотрены вопросы инновационной деятельности машиностроительных предприятий, использования системного подхода относительно управления их безопасностью.

The issues of the machine-building enterprises innovative activities and system approach to their safety management are considered.

інновація, промисловість, інноваційна безпека, інноваційна модель

Питання переходу України до інноваційної моделі розвитку вітчизняного виробництва привертає до себе дедалі більшу увагу науковців, політиків, представників практичного бізнесу. Створення належних стимулів для поширення інноваційної моделі економічної поведінки українського бізнесу стає одним із найбільш визначальних завдань економічної політики держави.

Інноваційна діяльність – процес, спрямований на реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розроблених проектів або впровадження інших науково-технічних досягнень у новий чи вже існуючий вдосконалений продукт, що реалізується на ринку; у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, а також у пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки.

Розглядаючи машинобудування як складну систему, раціональну багаторівневу ієрархічну структуру, слід забезпечити системно погоджене управління на стадіях проектування, виробництва, дослідження продукції машинобудування і раціональне управління створеною системою в процесі її експлуатації.

Характерними ознаками системного (комплексного) підходу до інноваційної діяльності машинобудівних підприємств є: одночасне охоплення проектуванням великої кількості завдань; максимальна типізація та стандартизація рішень; багатоаспектне уявлення про структуру інноваційної системи галузі як про систему, що складається з кількох класів компонентів, та відносна автономна їх розробка; ключова роль баз даних інноваційних характеристик; локальне впровадження та збільшення функціональних завдань [1].

Системний підхід до забезпечення інноваційної безпеки підприємств машинобудування характеризується такими принципами: *наявність кінцевої мети* – абсолютний пріоритет кінцевої (глобальної) мети; *єдність* – розгляд системи як цілого, так і сукупності окремих елементів; *зв'язність* – розгляд будь-якої частини разом з її зв'язками з оточенням; *модульна побудова* – корисно виділяти модулі в системі та розглядати її як сукупність модулів; *ієрархія* – корисно вводити ієрархію елементів та їх ранжування; *функціональність* – спільний розгляд

структури і функцій з пріоритетом функцій над структурою; *розвиток* – врахування змін системи, її здатність до розвитку, розширення, заміни елементів, накопичення інформації; *децентралізації* – поєднання рішень, які ухвалюються, та управління централізацією і децентралізацією; *невизначеність* – врахування невизначеностей та випадковостей у системі [2].

У 2007 р. науково-інноваційний потенціал підприємств машинобудівної галузі за кількістю підприємств, що реалізували інноваційну продукцію посідає друге місце у вітчизняній промисловості. Питома вага підприємств машинобудування в загальній кількості підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, становить 33,3% (табл. 1) [3, с. 170].

Таблиця 1

**Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію,
за видами промислової діяльності у 2007 р. (од.)**

Галузь	Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	У тому числі		Кількість підприємств, що реалізували продукцію за межами України
		продукцію, що є новою на ринку	продукцію, що є новою тільки для підприємства	
Промисловість	1035	420	743	357
Добувна	12	6	7	5
Переробна	1019	413	733	352
у тому числі				
– легка	49	12	42	16
– хімічна та нафтохімічна	116	51	83	47
Машинобудування	345	212	204	162
у тому числі				
– виробництво машин та устаткування	153	87	92	73
– виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	131	84	79	58
– виробництво транспортних засобів та устаткування	61	41	33	31

Отже, можна стверджувати, що у машинобудуванні, як і у переробній галузі, зафіксовано чітку тенденцію реалізації інноваційної продукції на ринку загалом – 50,8% від загального показника по промисловості та 27,5% по продукції, що є новою тільки для машинобудівних підприємств.

Якщо ж узяти кількість підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію за регіонами у 2007 р. (у відсотках до загальної кількості обстежених), то Львівщина (63%) знаходиться на третьому місці після Києва (163%) та Харківської області (101%) [3, с. 169].

Основними загрозами інноваційної безпеки підприємств машинобудівної галузі можна вважати недостатній рівень фінансування науково-технічних робіт і пов'язані з ним похідні загрози (втрата наукових кадрів та інтелектуальної власності; зменшення інноваційної активності), слабкий розвиток інфраструктури трансферу технологій, зниження рівня «інтелектуалізації» експорту і зрос-

тання імпортозалежності вітчизняних підприємств, недостатній рівень інформаційного забезпечення інноваційної сфери, невдала податкова політика держави, яка пригнічує інноваційний розвиток підприємств [1, с. 35].

Отже, модернізація підприємств машинобудування на засадах інноваційного розвитку має забезпечуватися комплексним застосуванням усіх доступних важелів економічної політики та запобіганням конфлікту між їхніми впливами та між вирішенням стратегічних та поточних завдань. За цих умов інноваційна стратегія, як така, що за визначенням веде до підвищення рівня прибутковості національних машинобудівних підприємств, може стати реальним полем для багатогранної співпраці держави і бізнесу.

Список використаної літератури

1. Живко З.Б. Тенденції машинобудування / З.Б. Живко, М.І. Керницька // Автострада. – 2008. – № 8, жовтень. – С. 35.
2. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: учебное пособие / Ю.П. Сурмин. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.
3. Україна в цифрах 2007. Статистичний збірник. – К.: Консультант, 2008. – 259 с.

Надійшло до редакції 12.02.09.